

پیش‌بینی اعتیاد به تلفن همراه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی هگزراکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان در دانش‌آموزان دختر

شیما عنايتي^۱

۱. گروه روانشناسی بالینی، واحد بین‌المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران. (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره چهل و هشتم، مهرماه ۱۳۹۹، صفحات ۱۸

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۳/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۱۵

چکیده

هدف از این پژوهش پیش‌بینی اعتیاد به تلفن همراه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی هگزراکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان در دانش‌آموزان دختر بود. روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ بودند. حجم نمونه ۲۰۰ نفر از این دانش‌آموزان به شیوه در دسترس انتخاب شده و به پرسشنامه‌های پرسشنامه‌های اعتیاد به تلفن همراه (MPAQ) (سواری ۱۳۹۳)، سیاهه شخصیت هگزراکو (HEXACO-PI) (اشتون و لی ۲۰۰۹)، سیاهه انعطاف‌پذیری شناختی (CFI) (دنیس و وندروال ۲۰۱۰) و سیاهه چشم‌انداز زمان (S-ZTPI) (زیمباردو و بوید ۱۹۹۹) پاسخ دادند. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیره تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی هگزراکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان با اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد ($P < 0.01$). نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نیز آشکار کرد که ۷۶/۲ از کل واریانس اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان بهوسیله ویژگی‌های شخصیتی هگزراکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان تبیین می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی هگزراکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان سهم معنادار در اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان دختر دارد.

واژه‌های کلیدی: اعتیاد به تلفن همراه، ویژگی‌های شخصیتی هگزراکو، انعطاف‌پذیری شناختی، چشم‌انداز زمان.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره پنجم، شماره چهل و هشتم، مهرماه ۱۳۹۹

مقدمه

تلفن همراه جای خود را بین افراد خانواده بهویژه نوجوانان در همه جای جهان ازجمله ایران بازگرده است (عطادخت، حمیدی فر و محمدی، ۱۳۹۳). استفاده از تلفن همراه در جهان به طور چشمگیری در حال افزایش است (چبی، کونگ، لیو و راتمن^۱، ۲۰۲۰) و دسترسی افراد به شبکه‌های اجتماعی مجازی^۲ مانند فیسبوک^۳، توییتر^۴، تلگرام^۵ و ایستاگرام^۶ (فرنچی، پوگی و تومایولو^۷، ۲۰۲۰) را تسهیل کرده و باعث می‌شود که افراد ب بواسطه استفاده از آن با دوستان و اطرافیان خود ارتباط برقرار کنند (هولنباوق، فریس و کاسی^۸، ۲۰۲۰). افزون بر این کارکردهای مثبت و بهنجار فضای مجازی، این امکانات تلفن همراه و اینترنت همراه آن، می‌تواند زمینه‌ساز بروز برخی از مشکلات ازجمله اعتیاد به آن باشد (بیلوکس^۹ و همکاران، ۲۰۲۰). اعتیاد به تلفن همراه به عنوان یک پدیده رفتاری که اشاره به استفاده افراطی است تلفن همراه اشاره دارد که موجب «سندرم وابستگی^{۱۰}» در فرد می‌شود. به عبارتی دیگر، اعتیاد به تلفن همراه به عنوان رفتار اعتیادی غیر زیست‌شناسانه، تعامل انسان و تلفن همراه تعریف شده است که فرد برای اجتناب از رویارویی با واقعیع منفی زندگی یا اضطراب اجتماعی از آن به عنوان یک راهبرد استفاده می‌کند (آهن، جیان و وانگ^{۱۱}، ۲۰۱۹). یکی از متغیرهایی که نقش مهمی در اعتیاد به تلفن همراه افراد دارد، ویژگی‌های شخصیتی^{۱۲} است (دی آگاتا و کاوانتس^{۱۳}، ۲۰۲۰). در خصوص شخصیت نظریه‌ها و رویکردهای متفاوتی وجود دارد که ازجمله آن‌ها می‌توان به نظریه صفات یا الگوی پنج عاملی شخصیت^{۱۴} کاستا و مک‌کری^{۱۵} اشاره کرد (واتسون، نوس و وئو^{۱۶}، ۲۰۱۹). بر اساس این نظریه افراد به پنج طبقه روان رنجورخوبی^{۱۷}، برون‌گرایی^{۱۸}، گشودگی^{۱۹}، مقبولیت^{۲۰} و وظیفه‌شناسی^{۲۱} دسته‌بندی می‌شوند (هاتچد و پارک^{۲۲}، ۲۰۱۹). یکی دیگر از نظریه‌های

¹. Chebbi, Koong, Liu & Rottman². social networks³. facebook⁴. twitter⁵. telegram⁶. instagram⁷. Franchi, Poggi & Tomaiuolo⁸. Hollenbaugh, Ferris & Casey⁹. Billieux¹⁰. dependence syndrome¹¹. An, Jian & Wang¹². personality¹³. D'Agata & Kwantes¹⁴. five-factor model (FFM)¹⁵. Costa & McCrea¹⁶. Watson, Nus & Wu¹⁷. neuroticism¹⁸. extraversion¹⁹. openness to experience²⁰. agreeableness²¹. conscientiousness²². Hatchett & Park

شخصیتی که بعد از مدل کاستا و مک‌کری به وجود آمده است، نظریه شخصیتی شش عاملی هگزاکو^۱ است (دی ویرس، پرونک، اولتهوف و گوسنس، ۲۰۲۰).

نظریه شش عاملی هگزاکو به منزله گامی فراتر از مدل پنج عامل قلمداد می‌شود (گیل و بربزینا، ۲۰۱۹). در نظریه هگزاکو که ضعف نظریه مک‌کری و کاستا^۲ (۲۰۰۴) برطرف شده است (پفاتیچر، اسچیندلر و نوکور، ۲۰۱۹). در نظریه شخصیتی هگزاکو به بررسی شش عامل (اشتون و لی، ۲۰۱۹) شامل صداقت-فروتنی^۳، هیجان‌پذیری^۴، بروونگرایی^۵، توافق^۶، وظیفه‌شناسی^۷ و باز بودن نسبت به تجربه^۸ پرداخته شده است (اشتون، ایکسا و لی، ۲۰۲۰). بر اساس نتایج یک تحقیق، صفات شخصیتی هگزاکو با رفتارهای پرخطر آنلاین رابطه دارند. به طوری که صداقت-فروتنی، بروونگرایی، توافق، وظیفه‌شناسی، باز بودن نسبت به تجربه پایین و هیجان‌پذیری بالا می‌توانند رفتارهای پرخطر آنلاین پیش‌بینی کنند (دی آگاتا و کاوانتس، ۲۰۲۰). همچنین یک پژوهش دیگر نشان داده است نظریه شش عاملی هگزاکو می‌توانند مشکلات آسیب‌زای استفاده از تلفن همراه را تبیین کنند (هوروود و آنگلیم، ۲۰۱۸).

افزون بر ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو که نقش مهمی در تبیین اعتیادهای رفتاری از جمله اینترنت و تلفن همراه دارد، متغیری دیگری که می‌تواند این اختلال رفتاری را پیش‌بینی کند، انعطاف‌پذیری شناختی^۹ است (کثیر، واحد، جعفریان دهکردی و محمدخانی، ۱۳۹۷).

انعطاف‌پذیری شناختی یکی از اجزای مجموعه توانایی‌های سطح بالا به نام عملکرد اجرایی که در حل مسئله، پیگیری اهداف و موفقیت نقش دارد، است. درواقع انعطاف‌پذیری شناختی، توانایی تغییر افکار و اعمال در پاسخ به خواسته‌های ناشی از موقعیت‌ها و مشکلات تعریف می‌شود (شباهنگ، بشارت، نیکوگفتار و باقری شیخان‌گفشه، ۱۳۹۸). بر اساس نتایج یک تحقیق انعطاف‌پذیری به صورت منفی می‌تواند اعتیاد به اینترنت و تلفن همراه را تبیین کند، به طوری که انعطاف‌پذیری شناختی عاملی مهمی در تشخیص افراد معتاد به اینترنت-تلفن همراه از افراد عادی هستند (شریفی، موسوی و حسنی، ۱۳۹۷). بر اساس نظریه چشم‌انداز زمان^{۱۰} زیمباردو و تاید^{۱۱} (۲۰۰۸؛ به نقل از پوراکبران، مهرابی، بدیهی زراعتی، تیمورزاده و دهقانزاده، ۱۳۹۸) عدم انگیزه ناشی از بی‌هدفی

^۱. HEXACO personality

^۲. De Vries, Pronk, Olthof & Goossens

^۳. Gill & Berezina

^۴. McCrae & Costa

^۵. Pfattheicher, Schindler & Nockur

^۶. Lee & Ashton

^۷. honesty- humility (H)

^۸. emotionality (E)

^۹. extraversion (X)

^{۱۰}. agreeableness (A)

^{۱۱}. conscientiousness (C)

^{۱۲}. openness to experience (O)

^{۱۳}. Ashton, Xia & Lee

^{۱۴}. Horwood & Anglim

^{۱۵}. cognitive flexibility

^{۱۶}. time perspective

^{۱۷}. Tide

در زندگی می‌تواند به عنوان زیربنایی‌ترین عامل تمامی فرایندهای شناختی از جمله انعطاف‌پذیری شناختی باشد. چشم‌انداز زمان به عنوان یک بعد اساسی در ساختار روانشناسی شناختی، تجارب انسان را بر حسب زمان گذشته، حال و آینده تفکیک می‌کند (علیزاده فرد، محتشمی، حقیقت گو، زیمباردو^۱، ۱۳۹۵). بر اساس نظریه چشم‌انداز زمان زیمباردو، چشم‌انداز آینده آرزو، انتظار و نگاه فرد درباره آینده است و به عنوان درک شناختی فرد از رابطه بین گذشته، حال و آینده و توانایی برنامه‌ریزی و سازمان دادن فعالیت‌ها، فراتر از زمان حال توصیف می‌شود (پارک، ری، کیم و پارک^۲، ۲۰۲۰).

بر اساس نتایج تحقیقات، چشم‌انداز زمان نقش مهمی در تبیین اعتیاد به اینترنت (کیم، هونگ، لی و هیون^۳، ۲۰۱۷) و رفتارهای اعتیادآور آنلاین (Jabłońska & Zajdel^۴، ۲۰۱۹) و اعتیاد به تلفن همراه دارد (لابور و تپوردی^۵، ۲۰۱۹). در مجموع می‌توان گفت که اعتیاد به تلفن همراه با افسردگی (زن، لی، لیو و ژائو^۶، ۲۰۲۰؛ نگ^۷ و همکاران، ۲۰۲۰) و اضطراب (کونگ، کوین، هوانگ، ژانگ و لی^۸، ۲۰۲۰) و احساس تنها (کیم، پارک و کانگ^۹، ۲۰۲۰) همراه باشد. لذا با توجه به این مشکلات، شناخت عوامل مؤثر بر آن در قالب یک پژوهش دارای اهمیت و ضرورت است. از منظر اهمیت عملی و کاربردی پژوهش حاضر می‌توان گفت نتایج کاربردی برای مراکز مشاوره و روانشناسان بالینی داشته باشد. روانشناسان و مشاوران که در زمینه کمک به افراد دارای اعتیاد به تلفن همراه فعالیت می‌کنند می‌توانند در درمان افراد معتاد به تلفن همراه از نتایج این پژوهش در برنامه‌ریزی و سیاستگذاری‌های درمانی و آموزشی استفاده کنند. لذا انجام این پژوهش دارای اهمیت و ضرورت پژوهشی است؛ بنابراین در این پژوهش به این سوال پاسخ‌داده شده است که آیا اعتیاد به تلفن همراه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان در دانش‌آموزان دختر قابل پیش‌بینی است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال ۱۳۹۸-۹۹ بودند. بر طبق فرمول $n=50+8m$ ^{۱۰} از تاپاکینگ، فیدل و اولمن (۲۰۰۷) و با توجه ریزش احتمالی برخی پرسشنامه‌ها و مخدوش بودن برخی از آن‌ها ۲۰۰ نفر حجم نمونه در نظر گرفته شد. برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از روش آنلاین استفاده شده است. به این صورت که مقیاس‌ها به صورت آنلاین طراحی و لینک آن در صفحات شبکه‌های اجتماعی مجازی (ایستاگرام، واتس‌اپ و تلگرام) گروه‌های دانش‌آموزان منطقه ۲ شهر تهران قرار داده شد تا دانش‌آموزانی که مایل به شرکت در پژوهش بودند به سوالات پاسخ دهند و پاسخ‌های خود را برای پژوهشگر ارسال کنند. در ابتدای مقیاس‌ها اصول اخلاقی پژوهش

¹. Zimbardo

². Park, Rie, Kim & Park

³. Kim, Hong, Lee & Hyun

⁴. Jabłońska & Zajdel

⁵. Labär & Tepperdei

⁶. Zhen, Li, Liu & Zhou

⁷. Ng

⁸. Kong, Qin, Huang, Zhang & Lei

⁹. Kim, Park & Kang

¹⁰. Tabachnick, Fidell & Ullman

نوشته شده بود و طی آن شرکت آزادانه و داوطلبانه و محترمانه ماندن پاسخ ها شرح داده شد. پاسخ دانش آموزان پس از تکمیل شدن به طور خودکار در گوگل درایو پژوهشگر ذخیره و در پایان ۲۰۰ نفر داده گردآوری گردید. بعد از گردآوری داده ها، پاسخ های دانش آموزان با آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون) با رعایت مفروضه های شامل کجی^۱ و کشیدگی^۲ برای نرمال بودن، دوربین واتسون^۳ برای استقلال خطاهای ضریب تحمل و تورم واریانس برای عدم هم خطی چندگانه^۴ با نرم افزار SPSS نسخه ۲۴ تحلیل شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه اعتیاد به تلفن همراه^۵ (MPAQ) سواری (۱۳۹۳): این پرسشنامه شامل ۱۳ سوال است و نمره گذاری آن به صورت لیکرت ۵ درجه ای (از خیلی کم ۱ نمره تا خیلی زیاد ۵ نمره) صورت می گیرد. سازنده پرسشنامه برای بررسی اعتبار پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده کرده است که ضریب ۰/۸۷ به دست آورده است و همچنین روایی پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی تأییدی صورت گرفته است که مورد تائید قرار گرفته است (سواری، ۱۳۹۳). در پژوهش حاضر روایی پرسشنامه با روش تحلیل عاملی تأیید شد. به این صورت که مقادیر نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی χ^2/d ، شاخص نیکویی برازش^۶ (GFI)، شاخص برازش مقایسه ای^۷ (CFI) و خطای ریشه ای مجدور میانگین تقریب^۸ (RMSEA) به ترتیب ۰/۵۶۱، ۰/۹۳۸، ۰/۹۷۱ و ۰/۰۵۲ به دست آمد. پایایی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۸۱ به دست آمد.

سیاهه شخصیت هگزاکو^۹ (HEXACO-PI) اشتون و لی (۲۰۰۹): این سیاهه شامل ۶۰ سوال بوده که شش مؤلفه صداقت- فروتنی، هیجان پذیری، برونقراصی، توافق، وظیفه شناسی، باز بودن نسبت به تجربه را اندازه گیری می کند. نمره گذاری سیاهه به صورت ۵ درجه ای لیکرت (از کاملاً موافق ۱ نمره تا کاملاً مخالف ۵ نمره) می باشد (مکلنس، بوس و بوردادگ، ۲۰۲۰؛ هاشمی، عینی و تقوی، ۱۳۹۹). در داخل ایران برای بررسی قابلیت اعتماد سیاهه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب در دامنه ۰/۷۲ تا ۰/۸۳ به دست آمده است و روایی همگرا ای سیاهه هگزاکو با سیاهه پنج عاملی شده شخصیت^{۱۱} مک کری و کاستا^{۱۲} (۲۰۰۴) به دست می آید. ضریب ۰/۵۵ و معنadar در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است (رحمانی ملک آباد، فرخی و آقاییگی، ۱۳۹۴). در یک پژوهش برای بررسی اعتبار سیاهه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضریب ۰/۸۰ محاسبه شده است (ویسی و دلقدی، ۱۳۹۸). در خارج از کشور برای بررسی قابلیت اعتماد سیاهه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب در دامنه ۰/۵۷ تا ۰/۷۳ (ولک،

¹. skewness

². kurtosis

³. Durbin-Watson

⁴. multicollinearity

⁵. Mobile Phone Addiction Questionnaire (MPAQ)

⁶. goodness of fit index (GFI)

⁷. comparative fit index (CFI)

⁸. root mean square error of approximation (RMSEA)

⁹. HEXACO Personality Inventory (HEXACO-PI)

¹⁰. MacInnis, Boss & Bourdage

¹¹. Neo Five-Factor Inventory (NEO-FFI)

¹². McCrae & Costa

پروونزانو، فارول، دانه و شولمن^۱، ۰/۸۰ و ضرایب ۰/۴۹ تا ۰/۸۰ محسوب شده است (دی ویرس، پرونک، اولتهوف و گوسننس، ۲۰۲۰). آلفای کرونباخ برای خرد مقياس‌ها در دامنه ۰/۸۱ تا ۰/۸۲ گزارش شده است (باریوسا-کاماچو^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). در پژوهش حاضر روایی پرسشنامه با روش تحلیل عاملی تائید شد. به این صورت که مقادیر نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی χ^2/d ، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه‌ی مجدور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۹۳۵، ۰/۹۶۵ و ۰/۰۷۱ به دست آمد. پایایی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۸۶ به دست آمد.

سیاهه انعطاف‌پذیری شناختی^۳ (CFI) دنیس و وندروال^۴ (۲۰۱۰): این سیاهه شامل ۲۰ سوال است دو خرد مقياس پردازش حل مسئله و ادراک کنترل‌پذیری را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری سیاهه به صورت ۷ درجه‌ای لیکرت (از خیلی مخالف ۱ نمره تا کاملاً موافق ۷ نمره) می‌باشد (کهندانی و ابوالمعالی الحسینی، ۱۳۹۶). روایی همگرایی سیاهه با افسردگی بک برابر با ۰/۳۹ و با مقياس انعطاف‌پذیری مارتین و رابین ۰/۷۵ به دست آمده است (تقی‌زاده و فرمانی، ۱۳۹۲). آلفای کرونباخ داده‌های این سیاهه در پژوهش بر روی دانشجویان ۰/۷۵ به دست آمده است (فاضلی، احتشام‌زاده، هاشمی شیخ شبانی، ۱۳۹۳). پایایی سیاهه در پژوهش بر روی سالمدان با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ محسوب شده است (انتظاری، شمسی‌بور دهکردی و صحاف، ۱۳۹۶). همچنین روایی همگرایی با تاب‌آوری ۰/۶۷ و با افسردگی بک ۰/۵۰ به دست آمده است (سلطانی، شاره، بحرینیان و فرمانی، ۱۳۹۲). در خارج از کشور برای بررسی اعتبار پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۶ به دست آمده است (دنیس و وندروال، ۲۰۱۰). روایی همگرایی با استفاده از پرسشنامه گشودگی نسبت به تجربه کلدبرگ (۱۹۹۰) با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون ۰/۲۵ و معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است (لئتنر، یرسلی، کودرانو، بورنستین و احمتوگلو، ۲۰۱۷). همچنین در یک پژوهش دیگر آلفای کرونباخ برای کل سوالات ۰/۸۲ گزارش شده است (دمیرتاس،^۵ ۲۰۲۰). در پژوهش حاضر روایی پرسشنامه با روش تحلیل عاملی تائید شد. به این صورت که مقادیر نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی χ^2/d ، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه‌ی مجدور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۰/۵۰۲، ۰/۹۴۱، ۰/۹۷۱ و ۰/۰۶۳ به دست آمد. پایایی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۹۱ به دست آمد.

سیاهه چشم‌انداز زمان^۶ (S-ZTPI) زیمباردو و بوید^۷ (۱۹۹۹): این سیاهه شامل ۵۶ سوال است که پنج خرد شامل گذشته منفی، گذشته مثبت، حال منفعل، حال لذت‌گرا و آینده‌نگر را اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ‌های افراد پاسخ‌دهنده در یک مقياس لیکرت

¹. Volk, Provenzano, Farrell, Dane & Shulman

². Barbosa-Camacho

³. Cognitive Flexibility Inventory (CFI)

⁴. Dennis & Vander Wal

⁵. Leutner, Yearsley, Codreanu, Borenstein & Ahmetoglu

⁶. Demirtaş

⁷. Zimbardo Time Perspective Inventory (ZTPI)

⁸. Boyd

۵ درجه‌های (از بسیار درست ۵ نمره تا کاملاً نادرست ۱ نمره) نمره گذاری می‌شود (پرزپیورکا و سوبول-کاواینسکا^۱، ۲۰۲۰). سوالات ۹، ۲۴، ۴۱، ۵۶ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند. در ایران برای بررسی اعتبار سیاهه از آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب در دامنه ۰/۷۳ تا ۰/۷۷ به دست آمده است (محمدی، دانش و تقی لو، ۱۳۹۵). سازندگان سیاهه ضرایب بازآزمایی را برای ضرایب همبستگی در دامنه ۰/۷۰ تا ۰/۸۰ و معنadar در سطح ۰/۰۱ گزارش کرده‌اند (زیمباردو و بوید، ۱۹۹۹). در پژوهش‌های خارج از کشور ضریب آلفای کرونباخ برای گذشته منفی ۰/۸۳، گذشته مثبت ۰/۷۳، حال منفعل ۰/۶۷، حال لذت‌گرا ۰/۷۰، آینده‌نگر ۰/۶۷ و کل سوالات ۰/۸۶ به دست آمده است (سیمونز، پترز، جانسن، لاتستر و جاکوبز، ۲۰۱۸). در یک پژوهش دیگر ضریب آلفای کرونباخ مؤلفه‌ها بین ۰/۶۵ تا ۰/۹۴ گزارش شده است (رونلوند، آستروم، آدولفسون و کارلی، ۲۰۱۸). در پژوهش حاضر روایی پرسشنامه با روش تحلیل عاملی تائید شد. به این صورت که مقادیر نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی X^2/d ، شاخص نیکویی برآش (GFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه‌ی مجازی میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۰/۹۳۴، ۱/۵۴۰ و ۰/۰۵۳ و ۰/۹۱۲ به دست آمد. پایابی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۷۵ به دست آمد.

یافته‌ها

جدول ۱. تعداد، حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش (تعداد ۲۰۰ نفر)

متغیرهای پژوهش	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
اعتیاد به تلفن همراه	۱۳	۴۳	۲۶/۰۰	۱۱/۰۲	۰/۰۹۰	-۱/۷۰۰
شخصیت هگزاکو-صداقت-فروتنی	۱۴	۳۲	۲۱/۰۲	۷/۰۵	۰/۳۱۲	-۱/۷۳۲
شخصیت هگزاکو- هیجان‌پذیری	۱۳	۳۱	۲۰/۰۴	۴/۷۷	۰/۱۳۳	-۱/۱۳۵
شخصیت هگزاکو-برون‌گرانی	۱۴	۳۴	۲۲/۹۳	۷/۱۴	۰/۱۱۱	-۱/۷۸۸
شخصیت هگزاکو- توافق	۱۴	۳۱	۲۰/۷۸	۵/۶۵	۰/۶۶۸	-۰/۸۸۱
شخصیت هگزاکو- وظیفه‌شناسی	۱۴	۲۹	۲۰/۶۷	۵/۱۳	۰/۳۳۵	-۱/۴۱۷
شخصیت هگزاکو- باز بودن به تجربه	۱۴	۳۱	۲۱/۶۳	۵/۲۲	۰/۴۷۹	-۱/۰۶۵
انعطاف‌پذیری شناختی-پردازش حل مسئله	۱۳	۶۲	۲۶/۳۳	۱۶/۴۱	۱/۱۱۰	-۰/۳۹۹
انعطاف‌پذیری شناختی- ادرارک کنترل‌پذیری	۶	۴۲	۱۶/۲۰	۱۲/۴۳	۰/۹۶۳	-۰/۷۸۴
چشم‌انداز زمان- گذشته مثبت	۱۱	۴۶	۲۴/۸۰	۱۲/۹۷	۰/۳۸۵	-۱/۶۷۰
چشم‌انداز زمان - گذشته منفی	۱۲	۳۲	۲۲/۹۲	۶/۷۲	-۰/۶۲۲	-۱/۱۴۲
چشم‌انداز زمان - حال لذت‌گرا	۸	۳۲	۱۶/۱۴	۹/۳۰	۰/۵۲۹	-۱/۴۸۳
چشم‌انداز زمان - حال منفعل	۲۱	۶۲	۳۸/۷۹	۱۲/۳۴	-۰/۰۶۹	-۱/۲۲۹
چشم‌انداز زمان - آینده‌نگر	۱۳	۴۰	۲۲/۹۶	۸/۹۲	۰/۳۶۶	-۱/۶۲۴

جدول ۱- شاخص‌های توصیفی و نرمال بودن توزیع نمرات را نشان می‌دهد. تعداد آزمودنی‌ها ۲۰۰ نفر بودند. بررسی ویژگی‌های آزمودنی‌ها نشان داد که میانگین سن دانش‌آموزان ۱۷/۷۵ بود. برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای مشاهده شده در پژوهش حاضر از دو شاخص رایج برای بررسی نرمال بودن، شامل کجی و کشیدگی استفاده شد که قدر مطلق ضریب کجی و کشیدگی

¹. Przepiorka & Sobol-Kwapinska

². Simons, Peeters, Janssens, Lataster & Jacobs

³. Rönnlund, Åström, Adolfsson & Carelli

برای متغیرهای پژوهش باید به ترتیب کمتر از ۳ و کمتر از ۱۰ باشد (بیرون، ۲۰۰۱). در این پژوهش کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش به ترتیب کمتر از ۳ و کمتر از ۱۰ بودند؛ بنابراین، توزیع تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است. بر این اساس می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که توزیع داده‌های مربوط به آن‌ها نرمال است. در ادامه برای بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان با اعتماد به تلفن همراه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پیش‌بین	R (ضریب همبستگی پیرسون)	سطح معناداری	متغیر ملاک: اعتیاد به تلفن همراه
صداقت- فروتنی	-0.886**	.001	
هیجان‌پذیری	0.848**	.001	
برونگرایی	-0.739**	.001	
توافق	-0.666**	.001	
وظیفه‌شناسی	-0.591**	.001	
باز بودن به تجربه	-0.549**	.008	
پردازش حل مسئله	-0.221*	.012	
ادراک کنترل‌پذیری	-0.265**	.001	
گذشته مثبت	-0.870**	.001	
گذشته منفی	0.554**	.001	
حال لذت‌گرا	-0.863**	.001	
حال منفعل	0.554**	.001	
آینده‌نگر	-0.868**	.001	

با توجه به نتایج جدول ۲ بین صداقت-فروتنی ($\alpha = 0.01 < p$)، برونگرایی ($\alpha = 0.01 < p$)، توافق ($\alpha = 0.01 < p$)، وظیفه‌شناسی ($\alpha = 0.01 < p$)، باز بودن نسبت به تجربه ($\alpha = 0.01 < p$)، پردازش حل مسئله ($\alpha = 0.01 < p$)، ادراک کترل پذیری ($\alpha = 0.01 < p$)، گذشته مثبت ($\alpha = 0.01 < p$)، حال لذت‌گرا ($\alpha = 0.01 < p$) و آینده‌نگر ($\alpha = 0.01 < p$) با اعتیاد به تلفن همراه رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین بین هیجان‌پذیری ($\alpha = 0.01 < p$)، گذشته منفی ($\alpha = 0.01 < p$) و آینده‌نگر ($\alpha = 0.01 < p$) با اعتیاد به تلفن همراه رابطه مثبت و معناداری وجود داشت می‌توان از تلفن همراه رابطه منفی و معناداری وجود دارد. لذا از آنجایی که بین متغیرهای پژوهش رابطه معناداری وجود داشت می‌توان از رگرسیون چندمتغیره استفاده کرد. در ادامه برای بررسی پیش‌بینی اعتیاد به تلفن همراه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان از رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

1. Byrne

جدول ۳. نتایج رگرسیون چندمتغیره استفاده آسیب‌زا از اینترنت بر اساس سبک‌های هویت، دلستگی و ناگویی هیجانی

متغیرهای پیش‌بین	B	خطای استاندارد	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب		عدم همخواست چندگانه	دوربین	t	سطح معناداری
				ضرایب بتا (β)	VIF				
ثابت (Constant)	۳۴/۷۴۸	۴/۱۱۰	۴/۱۱۰	-	-	-	۲/۲۳۹	۸/۴۵۴	۰/۰۰۱
صدقاقت-فروتنی	-۰/۲۶۹	۰/۱۲۸	-۰/۱۸۱	۰/۱۶۰	۶/۷۷۵	-۰/۱۸۱	-۲/۰۹۸	-۰/۰۳۷	۰/۰۰۱
هیجان‌پذیری	۰/۷۹۱	۰/۱۰۱	۰/۳۳۷	۰/۲۴۰	۴/۱۶۰	-۰/۱۰۱	۷/۸۳۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
برون‌گرایی	-۰/۱۸۷	۰/۱۰۷	-۰/۱۰۵	۰/۳۴۰	۲/۹۳۹	-۰/۱۰۵	-۲/۵۳۰	-۰/۰۲۸	۰/۰۰۱
توافق	-۰/۲۴۰	۰/۱۶۹	-۰/۱۲۱	۰/۳۷۱	۲/۷۹۶	-۰/۱۲۱	-۳/۴۹۸	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
وظیفه‌شناسی	-۰/۱۴۲	۰/۱۹۴	-۰/۱۱۹	۰/۲۴۳	۴/۱۱۶	-۰/۱۱۹	-۳/۴۴۵	-۰/۰۴۷	۰/۰۰۱
باز بودن به تجربه	-۰/۲۲۱	۰/۱۱۴	-۰/۱۰۵	۰/۱۵۱	۶/۶۱۵	-۰/۱۰۵	-۲/۹۳۵	-۰/۰۴۵	۰/۰۰۱
پردازش حل مسئله	-۰/۱۷۸	۰/۱۴۱	-۰/۲۶۰	۰/۱۲۲	۸/۱۷۰	-۰/۲۶۰	-۴/۳۱۶	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
ادراک کترل‌پذیری	-۰/۲۲۵	۰/۱۶۵	-۰/۲۴۹	۰/۱۸۵	۹/۷۶۶	-۰/۲۴۹	-۳/۴۴۱	-۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
گذشته مثبت	-۰/۱۸۹	۰/۱۰۴	-۰/۲۱۹	۰/۱۳۱	۸/۵۱۱	-۰/۲۱۹	-۳/۸۱۹	-۰/۰۴۱	۰/۰۰۱
گذشته منفی	۰/۱۷۵	۰/۱۹۱	-۰/۱۴۵	۰/۱۴۹	۶/۷۰۲	-۰/۱۴۵	-۴/۸۱۵	-۰/۰۱۴	۰/۰۰۱
حال لذت‌گرا	-۰/۲۴۶	۰/۱۴۴	-۰/۲۰۴	۰/۱۳۱	۹/۰۸۹	-۰/۲۰۴	-۲/۷۰۹	-۰/۰۳۹	۰/۰۰۱
حال منفعل	۰/۱۲۳	۰/۱۴۷	-۰/۱۲۵	۰/۱۶۶	۶/۰۰۷	-۰/۱۲۵	۳/۴۹۲	-۰/۰۲۳	۰/۰۰۱
آینده‌نگر	-۰/۲۵۱	۰/۱۱۰	-۰/۲۰۰	۰/۱۵۸	۷/۱۱۹	-۰/۲۰۰	-۲/۲۹۰	-۰/۰۲۱	۰/۰۰۱

$$R = ۰/۸۷۳; R^2 = ۰/۷۶۲; F = ۱۵۸/۲۷۸$$

با توجه نتایج به دست‌آمده از جدول فوق $76/2$ درصد از واریانس اعتیاد به تلفن همراه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان تبیین می‌شود. درنهایت، با توجه به این توضیحات و ضریب به دست‌آمده می‌توان معادله رگرسیون را بر اساس ضرایب رگرسیون به صورت زیر تدوین کرد:

$$\text{معادله استانداردد} X_9 + \beta_{10}X_{10} + \beta_{10}X_{11} + \dots + \beta_8X_8 + \beta_5X_5 + \beta_6X_6 + \beta_7X_7 + \beta_4X_4 + Y = \beta_1X_1 + \beta_2X_2 + \beta_3X_3 + \beta_{10}X_{12} + \beta_{10}X_{13}$$

معادله استاندارد اعتیاد به تلفن همراه = صدقاقت-فروتنی ($\beta = -0/181$) + هیجان‌پذیری ($\beta = 0/337$) + برون‌گرایی ($\beta = 0/155$) + توافق

$-0/121 = -0/119 +$ وظیفه‌شناسی ($\beta = -0/119$) + باز بودن نسبت به تجربه ($\beta = -0/105$) + پردازش حل مسئله ($\beta = -0/260$) + ادراک

کترل‌پذیری ($\beta = -0/249$) + گذشته مثبت ($\beta = -0/219$) + گذشته منفی ($\beta = -0/145$)، حال لذت‌گرا ($\beta = -0/204$)، حال منفعل

($\beta = -0/200$) و آینده‌نگر ($\beta = 0/125$)

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی پیش‌بینی اعتیاد به تلفن همراه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان بود. یافته‌ها نشان داد که بین ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو با اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه به دست‌آمده با نتایج تحقیقات دی آگاتا و کاوانتس (۲۰۲۰) و هورود و آنگلیم (۲۰۱۸) همسوی دارد. در

تبیین این نتیجه به دست آمده می توان گفت از آنجایی که ویژگی شخصیتی صداقت-فروتنی موجب می شود افراد احساسات زیبا شناختی بیشتری را نسبت به تجربه می کنند و در راستای این تجربیات به سمت فعالیت هایی کشانده می شوند که آسیب های کمتری را برای آنها داشته باشد. اعتیاد به تلفن یکی از اختلالات آسیب زار برای این افراد محسوب می شود. لذا افرادی که شخصیت صدق-فروتن دارند کمتر به فعالیت های اعتیادگو نه تلفن همراه گرایش دارند. افراد روان رنجور خواه، شناخت غیر سازشی دارند که احتمال گرایش آنها را به استفاده افراطی از اینترنت و تلفن همراه را افزایش می دهد. می توان گفت که هیجان پذیرها اشخاص واکنشی هستند که هیجان های منفی بیشتری نسبت به دیگران تجربه می کنند، این اشخاص به هرگونه محركی واکنش نشان می دهند. در مجموع تجربه عواطف منفی چون ترس و غم، دستپاچگی، عصبانیت، کمرویی، احساس گناه و نفرت از ویژگی های افراد هیجان پذیر است. آنها درجه انطباق ضعیفتری با دیگران دارند و از نظر عاطفی بی ثبات هستند و علت اعتیاد به اینترنت و تلفن همراه در بسیاری از آنها برای سرکوب کردن اضطراب و تنفس های زندگی است. افراد هیجان پذیر به دلیل عدم توانایی جهت درگیر شدن با چالش ها و مشکلات به صورت کارآمد و فعال، گرایش و وابستگی بیشتری به تلفن همراه پیدا می کنند. از سوی دیگر هیجان پذیری شامل احساس های منفی مانند عصبانیت، ناراحتی، دستپاچگی، باورهای نامعقول و غیر واقع بینانه، کترل بسیار کم تکانه ها در مقابل نیازها، احساس نامنی، تنبیه، اضطراب، افسردگی، خصومت و آسیب پذیری است؛ بنابراین افراد هیجان پذیر در مقایسه با افراد عادی، توانایی کمتری برای برقراری رابطه مستقیم داشته باشند و بیشتر ترجیح دهنده طور غیر مستقیم و از طریق اینترنت و تلفن همراه به رابطه با دیگران پردازند؛ همچنین آنها توانایی پایینی برای مقابله با چالش های زندگی روزمره دارند و برای فرار از مشکلات و فراموشی و دوری از آنها خود را بیشتر با اینترنت و تلفن همراه سرگرم کنند (رستمی، ار杜兰، احمدیان و مهدی آبادی، ۱۳۹۵).

افراد برون گرا دارای رفتاری گرم و دوستانه، مردم دوست، جسور، فعال، در جستجوی تهییج و دارای هیجان های مثبت اند. این ویژگی ها به خوبی نشان می دهد که چرا افراد برون گرا، اعتیاد کمتری به اینترنت و تلفن همراه دارند. به نظر می رسد که درونگرها در مقایسه با بروونگرها به دلیل عدم علاقه زیاد به زندگی جمعی و ترجیح تنهایی بیشتر آماده گرایش به استفاده از اینترنت و اعتیاد به تلفن همراه داشته باشند. لازمه صرف وقت زیاد با اینترنت دوری از روابط انسانی می باشد که با ویژگی های افراد برون گرا منطبق نیست (رستمی، ار杜兰، احمدیان و مهدی آبادی، ۱۳۹۵). در تبیین نقش توافق در پیش بینی اعتیاد به تلفن همراه می توان گفت مراقبت، نوع دوستی و مهربانی از خصوصیات افراد سازگار و با ویژگی شخصیتی مقبول است که در مقابل خصومت و اختلاف با دیگران و خود محوری قرار دارد. افراد فاقد ویژگی مقبول از حمایت اجتماعی محروم اند و فشار روانی بیشتری را نیز تحمل می کنند و برای فرار از این فشارهای روانی به استفاده افراطی از اینترنت و تلفن همراه می پردازند (بهادری خسروشاهی و هاشمی نصرت آباد، ۱۳۹۰). در تبیین نقش وظیفه شناسی می توان گفت وظیفه شناسی نیز با خود نظم دهی، تلاش برای پیشرفت، سعی در رسیدن به هدف و شایستگی تعریف می شود. بنابراین ثبات فرد در وظیفه شناسی و مسؤولیت، خود باعث می شود که فرد وظایفش را در هنگام کار به درستی به انجام رساند و کارهایش را تکمیل کند. چنین شخصی از امکانات تلفن همراه و اینترنت آن در حد ضرورت استفاده می کند و به استفاده آسیب زار از اینترنت و تلفن همراه به گونه ای که او را از انجام وظایف بازدارد، نمی پردازد. افراد دارای اعتیاد به تلفن، استفاده افراطی و بیمارگو نه از آن دارند و این باعث می شود وظایف خود را به درستی انجام ندهند (بهادری خسروشاهی و

هاشمی نصرت‌آباد، ۱۳۹۰). درنهایت می‌توان گفت باز بودن نسبت به تجربه میزان علاقه افراد به تازگی و کسب تجربه‌های جدید را نشان می‌دهد. چنین افرادی معمولاً فرورفتن در لای خود و وابستگی به ابزارهایی چون اینترنت را دوست ندارند. افراد دارای ویژگی باز بودن نسبت به تجربه باقدرت تخیل، کنجکاوی زیادی که نسبت به امور دارند بیشتر ترجیح می‌دهد به جای سرگرمی با تلفن همراه با تجربیات واقعی درگیر باشند. لذا منطقی است که ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو بتوانند اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند.

از سوی دیگر، یافته‌ها نشان داد که بین انعطاف‌پذیری شناختی با اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات شریفی، موسوی و حسنه (۱۳۹۷) و کثیر، واحد، جعفریان دهکردی و محمدخانی (۱۳۹۷) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت انعطاف‌پذیری شناختی به عنوان یک عاملی کلیدی در پردازش اطلاعات و نحوه برخورد شناختی با محرك‌ها، چنانچه از سطح پائینی برخوردار باشد می‌تواند زمینه‌ساز اعتیاد به اینترنت و تلفن همراه باشد (شریفی، موسوی و حسنه، ۱۳۹۷). افرادی که تفکر انعطاف‌پذیر دارند، از توجیهات جایگزین استفاده کرده، به صورت مثبت چارچوب فکری خود را بازسازی می‌کنند و موقعیت‌های چالش‌انگیز یا رویدادهای استرس‌زا را پذیرفته و از نظر روان‌شناختی در برابر افراد انعطاف‌نایابی بردبارترند (بیگدلی، بادین و صباحی، ۱۳۹۵). انعطاف‌پذیری یک فرآیند پویا تعریف می‌شود که مستول ایجاد انطباق مثبت، علیرغم وجود تجارب مخالف یا آسیب‌زا در فرد می‌باشد. نظریه‌های جدید به انعطاف‌پذیری به عنوان ساختاری چندبعدی نگاه می‌کنند که شامل متغیرهای بنیادی چون مزاج، شخصیت و مهارت‌های خاصی چون مهارت حل مسئله می‌باشد. این مهارت‌ها به فرد اجازه می‌دهند تا با وقایع آسیب‌زا زندگی سازگاری مطلوبی ایجاد کند. انعطاف‌پذیری شناختی به توانایی یک فرد برای سازگار کردن راهکارهای فرایند شناختی اطلاق می‌شود که به منظور مواجهه با شرایط جدید، غیرعادی و غیرمنتظره در محیط به کار می‌رود (کاناس، کوسادا، آنتونی و فاجاردو^۱، ۲۰۰۳؛ به نقل از نصری، احمدی و درتاج، ۱۳۹۶). لذا افرادی از انعطاف‌پذیری بالاتری برخوردار هستند، می‌توانند در رویارویی با چالش‌ها و مشکلات زندگی از خود توانایی حل مسئله مطلوب‌تری را ارائه دهند و همین امر آن‌ها را درگیر رفتارهای اعتیاد‌آور آنلاین همچون اعتیاد به تلفن همراه نمی‌کند. لذا منطقی است که انعطاف‌پذیری شناختی بتوانند اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند.

درنهایت یافته‌ها نشان داد که بین چشم‌انداز زمان با اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات کیم، هونگ، لی و هیو (۲۰۱۷)، لابور و تپوردی (۲۰۱۹) و جابلونسکا و زاجدل (۲۰۱۹) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه به دست آمده می‌توان گفت بازتاب‌های گذشته مثبت به شکل احساس خونگرمی و نگرش‌های عاطفی به سمت گذشته بازنمایی می‌شوند و این گرایش زمانی نشان‌دهنده یک نگرش عاطفی مثبت نسبت به گذشته است و معمولاً دیدگاهی مثبت، دوستانه، نوستالژیک و گرم درباره گذشته دارد (بونیول و زیمبardo، ۲۰۰۴؛ به نقل از گلستانه و نوروزی، ۱۳۹۷). چنین افرادی کمتر درگیر مشکلات روان‌شناختی و هیجانی می‌توانند و برای پر کردن این خلاهای روان‌شناختی/هیجانی کمتر به تلفن همراه پناه

^۱. Cañas, Quesada, Antolí, & Fajardo

می‌برند و اعتیاد کمتری به آن پیدا می‌کنند. از طرفی، فردی که چشم‌انداز گذشته‌گرای منفی دارد، بر تجارت بد متمرکز است و با یادآوری گذشته، تجربه وقایع آسیب‌زای زندگی را ممکن می‌سازد. شخصی که گرایش حال‌گرای لذت طلب دارد، در لحظه زندگی می‌کند، از فعالیت‌های با شدت بالا لذت می‌برد، در جستجوی هیجان‌ها و محرك‌های جدید است و ماجراهای جنسی و دوستی را آغاز می‌کند. این افراد درباره پیامدهای اعمالش نگرانی کمی دارد و بدون تحلیل و برنامه‌ریزی احتمالی سودها، عمل می‌کند. به‌طورکلی، این جهت‌گیری‌های زمانی بهره‌گیری از لذت‌های فوری است. همچنین چشم‌انداز زمانی گذشته‌گرای منفی و حال‌گرای لذت‌طلب، هر دو با عواملی مانند عاطفه منفی و استرس رابطه دارند (کاسین، فلورا و کینگ^۱، ۲۰۰۴؛ به نقل از رمضان‌زاده و قاسمی، ۱۳۹۷). همچنین فردی که جهت‌گیری آینده‌گرا دارد، همیشه عواقب و نتایج احتمالی تصمیمات و اقدامات حال حاضر را می‌بیند. او به‌طور اختصاصی برای اهداف و پاداش‌های آینده کار می‌کند و اغلب لذت حال را به تأخیر می‌اندازد و از وسوسه‌های تلف کردن وقت، اجتناب می‌کند. به‌طورکلی، این جهت‌گیری یعنی آینده‌گرا، به معنای تلاش برای اهداف بلندمدت است. درنتیجه می‌تواند مانعی برای اعتیاد به تلفن همراه باشد. به‌طوری‌که پژوهش‌ها حاکی از آن است که داشتن چشم‌انداز زمانی متعادل با افزایش رضایت از زندگی، شادی، عاطفه مثبت، ارضای نیاز روانشناسی، خودمنختاری، نشاط، قدردانی، همچنین کاهش عاطفه منفی، رابطه دارد (زانگ، هوول و استولارسکی^۲، ۲۰۱۳)؛ که این شرایط و داشتن یک چشم‌انداز زمانی متعادل می‌تواند افراد را از رفتارهای اعتیاد‌اور دور کند و این به دلیل وجود ویژگی‌هایی چون شادکامی (اورکیبی و رونن^۳، ۲۰۱۹)، عاطفه مثبت و رضایت از زندگی (پرزپور کا و سوبول-کاواینسکا، ۲۰۲۰) در افراد دارای چشم‌انداز زمانی متعادل است. لذا منطقی است که چشم‌انداز زمان بتواند اعتیاد به تلفن همراه در دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند.

از محدودیت‌های عمدۀ این مطالعه مقطوعی بودن آن بود. محدودیت تبیین علی مطالعات همبستگی نیز از جمله محدودیت‌های این تحقیق است. در پژوهش حاضر گروه نمونه دانش‌آموزان شهر تهران را شامل می‌شد که این امر تعمیم نتایج را به دیگر گروه‌ها و جوامع دیگر را دشوار می‌سازد. پژوهش‌های مشابه در دیگر شهرها و فرهنگ‌های دیگر برای شناخت عوامل مؤثر بر اعتیاد به تلفن همراه بر روی دانش‌آموزان اجرا شود. انجام پژوهش‌های بیشتر بر روی نمونه‌های دیگر مانند دانش‌آموزان پسر و دانشجویان جهت تعمیم نتایج از اهمیت بسزایی برخوردار است. در پژوهش‌های آینده از حجم نمونه بالاتر و روش‌های پیچیده‌تر آماری که امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود. استفاده از مطالعات طولی و سایر روش‌های تحقیق (ترکیبی شامل کیفی و کمی) می‌تواند برای بررسی شناسایی عوامل مؤثر بر اعتیاد به تلفن همراه سودمند باشد. بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌توان گفت اعتیاد به تلفن همراه شیوع زیادی پیداکرده است، با نوجوانان را با مشکلاتی هیجانی و روانشناسی متعددی روبرو کرده است و برای پیشگیری از خطرات و عوارض آن به دست‌اندرکاران مراکز مشاوره و نهادهای ذینفع پیشنهاد می‌شود به ویژگی‌های شخصیتی هگزاکو، انعطاف‌پذیری شناختی و چشم‌انداز زمان توجه بیشتری کنند تا از خطرات اعتیاد به تلفن همراه کاسته

¹. Chassin, Flora & King

². Zhang, Howell & Stolarski

³. Orkibi & Ronen

شود. همان‌گونه که مشخص است و در پیشینه پژوهش نیز به آن پرداخته است چشم‌انداز زمان قابل آموزش است و می‌توان مداخلاتی مبتنی بر چشم‌انداز زمان با توجه به نقش متغیرهای شخصیتی و انعطاف‌پذیری شناختی به حل مشکلات ناشی از اعتیاد به تلفن همراه پرداخت.

منابع

- آل‌کثیر، ع؛ واحد، ن؛ جعفریان دهکردی، ف؛ و محمدخانی، پ. (۱۳۹۷). تعیین رابطه بین انعطاف‌پذیری شناختی با اعتیاد به اینترنت در دانش‌آموزان دختر و پسر متوسطه منطقه ۵ تهران. سومین کنفرانس توانمندسازی جامعه در حوزه علوم انسانی و مطالعات روانشناسی.
- انتظاری، م؛ شمسی‌پور دهکردی، پ؛ و صاحف، ر. (۱۳۹۶). اثریخشی فعالیت جسمانی بر انعطاف‌پذیری شناختی و کمال‌گرایی سالمدان. *مجله سالمدانی ایران*، ۱۲(۴)، ۴۰۲-۴۱۳.
- بهادری خسروشاهی، ج؛ و هاشمی نصرت آباد، ت. (۱۳۹۰). رابطه شبکه‌های دلستگی، راهبردهای مقابله‌ای و سلامت روانی با اعتیاد به اینترنت، *فصلنامه روانشناسی تحولی*، ۳۰(۱)، ۱۷۷-۱۸۸.
- بیگدلی، ا؛ بادین، م؛ و صباحی، پ. (۱۳۹۵). مقایسه انعطاف‌پذیری شناختی، نظریه ذهن و حافظه کاری در دانشجویان دارای نشانه‌های وسوسی-جبری و گروه بهنگار. *تازه‌های علوم شناختی*، ۱۱(۴)، ۳۷-۴۲.
- پوراکبران، ا؛ مهرابی، ر؛ بدیهی زراعتی، ف؛ تیمورزاده س؛ و دهقان زاده، ط. (۱۳۹۸). بررسی رابطه پذیرش و عمل و چشم‌انداز زمان آینده با انعطاف‌پذیری روانشناسی و سازگاری در مادران کودکان کم توان ذهنی. *فصلنامه کودکان استثنایی*، ۱۹(۱)، ۸۱-۹۴.
- تقی‌زاده، م؛ و فرمانی، ا. (۱۳۹۲). بررسی نقش انعطاف‌پذیری شناختی در پیش‌بینی نومیدی و تاب‌آوری در دانشجویان. *فصلنامه علمی و پژوهشی روانشناسی شناختی*، ۱(۲)، ۶۷-۷۶.
- حسن‌زاده، ر؛ و قاسمی، ف (۱۳۹۷). رابطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی با چشم‌انداز زمانی و بهداشت روانی دانشجویان. *فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۱۹(۱)، ۱۱۲-۱۹۹.
- رحمانی ملک آباد، م؛ فرخی، ن؛ و آقاییگی، ج. (۱۳۹۴). هنجاریابی و کفایت شاخص‌های روانسنجی سیاهه ۶ عاملی شخصیت هگزاکو در دانشجویان ایرانی، *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، ۱۱(۳۸)، ۸۵-۶۷.
- رستمی، چ؛ اردلان، آ؛ احمدیان، ح؛ و مهدی آبادی، س. (۱۳۹۵). بررسی اعتیاد به اینترنت بر اساس پنج عامل شخصیتی در دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی کردستان. *مجله علوم پزشکی زانکو*، ۱(۱)، ۷۳-۶۵.
- سلطانی، ا؛ شاره، ح؛ بحرینیان، س؛ و فرمانی، ا. (۱۳۹۲). نقش واسطه‌ای انعطاف‌پذیری شناختی در ارتباط بین شبکه‌های مقابله‌ای و تاب‌آوری با افسردگی. *پژوهنده* (مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی)، ۱۱(۲)، ۹۶-۸۸.
- سواری، ک. (۱۳۹۳). ساخت و اعتباریابی پرسشنامه اعتیاد به تلفن همراه. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۱۵(۵)، ۱۴۲-۱۲۵.

- شباهنگ، ر؛ بشارت، م؛ نیکوگفتار، م؛ باقری شیخانگفشه، ف. (۱۳۹۸). نقش انعطاف‌پذیری شناختی و مشکلات تنظیم هیجانی در پیش‌بینی پرستش افراد مشهور دانشجویان. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*, ۲۰(۱)، ۲۵-۱۳.
- شریفی، پ؛ موسوی، س؛ و حسنی، ج. (۱۳۹۷). نقش تشخیصی مدل حساسیت به تقویت، راهبردهای فرآیندی نظم جویی هیجان و انعطاف‌پذیری شناختی در تشخیص افراد دارای اعتیاد به اینترنت. *مجله روان‌شناسی شناختی*, ۶(۲)، ۶۰-۵۱.
- عطادخت، ا؛ حمیدی فر و؛ و محمدی، عیسی. (۱۳۹۳). استفاده آسیب‌زا و نوع کاربری تلفن همراه در دانش‌آموزان دیبرستانی و رابطه آن با عملکرد تحصیلی و انگیزش پیشرفت. *مجله روان‌شناسی مادرسه*, ۳(۲)، ۱۳۶-۱۲۲.
- علیزاده فرد، س؛ محتشمی، ط؛ حقیقت‌گو، م؛ و زیمباردو، ف. (۱۳۹۵). بررسی خصوصیات روان‌سنجهای فرم کوتاه سیاهه چشم‌انداز زمان در جمعیت بزرگ‌سالان شهر تهران. *دو فصلنامه روان‌شناسی بالینی و شخصیت*, ۱۴(۲)، ۱۶۹-۱۵۷.
- فاضلی، م؛ احتمام زاده، پ؛ هاشمی شیخ‌شبانی، س. (۱۳۹۳). اثربخشی درمان شناختی رفتاری بر انعطاف‌پذیری شناختی افراد افسرده. *فصلنامه اندیشه و رفتار در روان‌شناسی بالینی*, ۹(۳۴)، ۳۷-۲۷.
- کهنه‌دانی، م؛ و ابوالمعالی الحسینی، خ. (۱۳۹۶). ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجهای نسخه فارسی سیاهه‌ی انعطاف‌پذیری شناختی دنیس، وندروال و جیلون. *فصلنامه علمی و پژوهشی روش‌ها و مدل‌های روان‌شنختی*, ۱۰(۳)، ۷۰-۵۴.
- گلستانه، س؛ و نوروزی، ف. (۱۳۹۷). اثربخشی درمان چشم‌انداز زمان بر راهبردهای انگیزشی و شناختی دانشجویان دختر اهمال-کار دانشگاه خلیج فارس بوشهر. *دو فصلنامه شناخت اجتماعی*, ۱۳(۷)، ۱۳۰-۱۱۹.
- محمدی، م؛ دانش، ع؛ و تقی‌لو، ص. (۱۳۹۵). پیش‌بینی امیدواری بر اساس جهتگیری مذهبی و چشم‌انداز زمان. *فصلنامه علمی و پژوهشی روان‌شناسی کاربردی*, ۱۰(۲)، ۱۷۴-۱۵۷.
- نصری، م؛ احدی، ح؛ و درتاج، ف. (۱۳۹۶). اثربخشی درمان فراتشخیصی بر انعطاف‌پذیری شناختی، تنظیم هیجان و عامل اج‌بی در بیماران دیابتی. *مجله دستاوردهای روان‌شنختی*, ۲۴(۲)، ۱۰۰-۸۱.
- هاشمی، ز؛ عینی، س؛ و تقوی، ر. (۱۳۹۹). بررسی نقش تعدیل کننده هوش معنوی در رابطه بین ابعاد شخصیتی هگزاکو و تنیدگی تحصیلی دانش‌آموزان. *مجله علوم روان‌شنختی*, ۱۹(۸۸)، ۴۶۱-۴۵۱.
- ویسی، س؛ و دلمندی، ع. (۱۳۹۸). نقش ممیزی ویژگی‌های شخصیتی در تشخیص دانش‌آموزان دارای اعتیاد به اینترنت (آزمون سه مدل شخصیتی کاستا-مک کری، هگزاکو و جایگزین زاکرمن-کلمن). *پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*, ۳۸(۳)، ۳-۱.

- An, L., Jian, H., & Wang, W. (2019). A Generalizability Analysis of the Mobile Phone Addiction Tendency Scale for Chinese College Students. *Frontiers in psychiatry*, 10(1), 241-252.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO-60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of personality assessment*, 91(4), 340-345.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2019). Religiousness and the HEXACO personality factors and facets in a large online sample. *Journal of personality*, 87(6), 1103-1118.
- Ashton, M. C., Xia, X., & Lee, K. (2020). Is there a G in HEXACO? Testing for a general factor in personality self-reports under different conditions of responding. *Personality and Individual Differences*, 156, 109750.
- Barbosa-Camacho, F. J., Miranda-Ackerman, R. C., Vázquez-Reyna, I., Jimenez-Ley, V. B., Barrera-López, F. J., Contreras-Cordero, V. S., & Cortes-Flores, A. O. (2020). Association between HEXACO personality traits and medical specialty preferences in Mexican medical students: a cross-sectional survey. *BMC psychology*, 8(1), 1-9.
- Billieux, J., Potenza, M. N., Maurage, P., Brevers, D., Brand, M., & King, D. L. (2020). Cognitive factors associated with gaming disorder. In *Cognition and Addiction* (pp. 221-230). Academic Press.
- Byrne, B. M. (2001). Structural equation modeling with AMOS, EQS, and LISREL: Comparative approaches to testing for the factorial validity of a measuring instrument. *International journal of testing*, 1(1), 55-86.
- Chebbi, P., Koong, K. S., Liu, L., & Rottman, R. (2020). Some observations on internet addiction disorder research. *Journal of Information Systems Education*, 11 (3), 3-10.
- D'Agata, M. T., & Kwantes, P. J. (2020). Personality Factors Predicting Disinhibited and Risky Online Behaviors. *Journal of Individual Differences*, 1(1), 1-10.
- De Vries, R. E., Pronk, J., Olthof, T., & Goossens, F. A. (2020). Getting Along and/or Getting Ahead: Differential HEXACO Personality Correlates of Likeability and Popularity among Adolescents. *European Journal of Personality*. 34(1), 245-261.
- Demirtaş, A. S. (2020). Cognitive Flexibility and Mental Well-Being in Turkish Adolescents: The Mediating Role of Academic, Social and Emotional Self-Efficacy. *Anales De Psicología/Annals of Psychology*, 36(1), 111-121.
- Dennis, J. P., & Vander Wal, J. S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive therapy and research*, 34(3), 241-253.
- Franchi, E., Poggi, A., & Tomaiuolo, M. (2020). Social media for online collaboration in firms and organizations. In *Information Diffusion Management and Knowledge Sharing: Breakthroughs in Research and Practice* (pp. 473-489). IGI Global.
- Gill, C. H. D., & Berezina, E. (2019). Modeling Personality Structure Using Semantic Relationships: Is the HEXACO Honesty-Humility a Distinct Trait?. *Psychology in Russia: State of the Art*, 12(1), 89-104.

- Hatchett, G. T., & Park, H. L. (2019). Reexamination of the Five-Factor Model and College Students' Treatment-Seeking Attitudes. *Journal of Counseling & Development*, 97(2), 140-147.
- Hollenbaugh, E. E., Ferris, A. L., & Casey, D. J. (2020). How Do Social Media Impact Interpersonal Communication Competence?: A Uses and Gratifications Approach. In *The Psychology and Dynamics Behind Social Media Interactions* (pp. 137-163). IGI Global.
- Horwood, S., & Anglim, J. (2018). Personality and problematic smartphone use: A facet-level analysis using the Five Factor Model and HEXACO frameworks. *Computers in Human Behavior*, 85, 349-359.
- Jabłońska, M. R., & Zajdel, R. (2019). Time Perspectives and Online Behavior of Digital Natives at the Tertiary Education Level. *Polish Sociological Review*, (206), 217-235.
- Kim, J., Hong, H., Lee, J., & Hyun, M. H. (2017). Effects of time perspective and self-control on procrastination and Internet addiction. *Journal of behavioral addictions*, 6(2), 229-236.
- Kim, K., Park, S. Y., & Kang, H. C. (2020). Smartphone proficiency and use, loneliness, and ego integrity: an examination of older adult smartphone users in South Korea. *Behaviour & Information Technology*, 1(1), 1-10.
- Kong, F., Qin, J., Huang, B., Zhang, H., & Lei, L. (2020). The effect of social anxiety on mobile phone dependence among Chinese adolescents: A moderated mediation model. *Children and Youth Services Review*, 108(1), 10-17.
- Labăr, A. V., & Teopordei, A. M. (2019). The interplay between time perspective, internet use and smart phone in-class multitasking: A mediation analysis. *Computers in Human Behavior*, 93, 33-39.
- Leutner, F., Yearsley, A., Codreanu, S. C., Borenstein, Y., & Ahmetoglu, G. (2017). From Likert scales to images: Validating a novel creativity measure with image based response scales. *Personality and Individual Differences*, 106, 36-40.
- MacInnis, C. C., Boss, H. C., & Bourdage, J. S. (2020). More evidence of participant misrepresentation on Mturk and investigating who misrepresents. *Personality and Individual Differences*, 152, 109603.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2004). A contemplated revision of the NEO Five-Factor Inventory. *Personality and individual differences*, 36 (3), 587-596.
- Ng, K. C., Wu, L. H., Lam, H. Y., Lam, L. K., Nip, P. Y., Ng, C. M., & Leung, S. F. (2020). The relationships between mobile phone use and depressive symptoms, bodily pain, and daytime sleepiness in Hong Kong secondary school students. *Addictive behaviors*, 101(1), 1059-1075.
- Orkibi, H., & Ronen, T. (2019). A Dual-Pathway model linking self-control skills to aggression in adolescents: happiness and time perspective as mediators. *Journal of Happiness Studies*, 20(3), 729-742.
- Park, I. J., Rie, J., Kim, H. S., & Park, J. (2020). Effects of a future time perspective-based career intervention on career decisions. *Journal of Career Development*, 47(1), 96-110.

- Pfattheicher, S., Schindler, S., & Nockur, L. (2019). On the impact of Honesty-Humility and a cue of being watched on cheating behavior. *Journal of Economic Psychology*, 71, 159-174.
- Przepiorka, A., & Sobol-Kwapinska, M. (2020). People with Positive Time Perspective are More Grateful and Happier: Gratitude Mediates the Relationship Between Time Perspective and Life Satisfaction. *Journal of Happiness Studies*, 1(1), 1-14.
- Rönnlund, M., Åström, E., Adolfsson, R., & Carelli, M. G. (2018). Perceived Stress in Adults Aged 65 to 90: Relations to Facets of Time Perspective and COMT Val158Met Polymorphism. *Frontiers in psychology*, 9, 378.
- Simons, M., Peeters, S., Janssens, M., Lataster, J., & Jacobs, N. (2018). Does Age Make a Difference? Age as Moderator in the Association Between Time Perspective and Happiness. *Journal of Happiness Studies*, 19(1), 57-67.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5). Boston, MA: Pearson.
- Volk, A. A., Provenzano, D. A., Farrell, A. H., Dane, A. V., & Shulman, E. P. (2019). Personality and bullying: Pathways to adolescent social dominance. *Current Psychology*, 1(1), 1-12.
- Watson, D., Nus, E., & Wu, K. D. (2019). Development and validation of the Faceted Inventory of the Five-Factor Model (FI-FFM). *Assessment*, 26(1), 17-44.
- Zhang, J. W., Howell, R. T., & Stolarski, M. (2013). Comparing three methods to measure a balanced time perspective: The relationship between a balanced time perspective and subjective well-being. *Journal of Happiness studies*, 14(1), 169-184.
- Zhen, R., Li, L., Liu, X., & Zhou, X. (2020). Negative life events, depression, and mobile phone dependency among left-behind adolescents in rural China: An interpersonal perspective. *Children and Youth Services Review*, 109(1), 1046-1088.
- Zimbardo, P. G., & Boyd, J. N. (1999). Putting time in perspective: A valid, reliable individual-differences metric. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1271-1288.

The prediction of mobile phone addiction based on HEXACO personality, cognitive flexibility and Time perspective in female students

Abstract

The purpose of this study was to prediction of mobile phone addiction based on HEXACO personality, cognitive flexibility and Time perspective in female students. The descriptive- correlation method was used. The statistical population consists of all the female students' high school Tehran city in year academic 2018-2019. According to convenience sampling method, 200 female students were selected as samples and they were asked to fill in the mobile phone addiction questionnaire (MPAQ) of Sevari (2013), HEXACO personality inventory (HEXACO-PI) of Lee & Ashton (2009), cognitive flexibility inventory (CFI) of Dennis & Vander Wal (2010) and Time Perspective Inventory (ZTPI) of Zimbardo and Boyd (1999). The data were analyzed by tests of Pearson correlation and multivariate regression. Findings showed that there was a significant correlation between HEXACO personality, cognitive flexibility and Time perspective with mobile phone addiction in student's ($P<0/01$). Regression analyses also revealed that 76/2 of variance of mobile phone addiction in students was explained by Personality, cognitive flexibility and Time perspective. This study confirmed the significant contribution of HEXACO personality, cognitive flexibility and Time perspective on mobile phone addiction in female students.

Keywords: mobile phone addiction, HEXACO personality, cognitive flexibility and time perspective.